

Asia: VN/20427/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi toimintasuunnitelmaksi helteen terveyshaittojen ehkäisemiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1 Tausta

Suomen UNICEF kiittää mahdollisuudesta lausua toimintasuunnitelman luonnoksesta. Suomen UNICEF tarkastelee suunnitelmaa erityisesti YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa määriteltyjen lapsen oikeuksien ja niiden toteutumisen näkökulmasta. UNICEFilla on YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen kirjattu rooli (45 §) toimia sopimuksen täytäntöönpanon arvioijana ja asiantuntijana. Suomen UNICEF edustaa UNICEFia Suomessa.

Kansallinen toimintasuunnitelma helteen terveyshaittojen ehkäisemiseksi liittyy ennen kaikkea lapsen oikeuteen henkiinjäämiseen ja kehitykseen (6 §) sekä terveyteen (24 §), mutta myös esimerkiksi lapsen oikeuteen tietoon ja oman mielipiteen ilmaisuun (13 §), koulutukseen (28 § ja 29 §) sekä lepoon ja leikkiin (31 §).

Suomen UNICEF kiittää erityisesti sitä, että suunnitelmassa on tunnistettu pienet lapset ja raskaana olevat naiset helteille haavoittuvina ryhminä.

2 Toimintasuunnitelman tavoitteet

-

3 Riskiryhmät ja haavoittuvuutta lisäävät tekijät

Suunnitelmassa on tunnistettu pienet lapset ja raskaana olevat naiset riskiryhmänä ja tunnistettu hyvin tekijöitä, jotka herkistävät heitä kuumuuden haittavaikutuksille. Toimintasuunnitelmassa tulisi lisäksi huomioida riskien kasaantuminen haavoittuvuutta lisäävänä tekijänä. Esimerkiksi kroonisista sairauksista kärsivät pienet lapset ovat erityisen haavoittuvia.

On tärkeää, että haavoittuvuutta lisäävissä tekijöissä on tunnistettu heikko sosioekonominen asema, joka heikentää esimerkiksi perheen mahdollisuuden hankkia aktiivisia viiennysratkaisuja asuntoonsa.

4 Riskienhallinta sekä varautumisen ja sopeutumisen koordinointi

-

5 Hellevaroitustjärjestelmä

-

6 Viestintä

Suunnitelmassa tulisi nykyistä selkeämmin mainita, että hallinnon eri tasojen helleviestinnän suunnittelussa ja toteutuksessa on tärkeää tunnistaa lasten ja nuorten erityiset viestinnälliset tarpeet. Aikuisille suunnatut ohjeistukset, viestintämateriaalit ja kanavat eivät toimi lapsille ja nuorille ilman räätälöintiä. Viestintää tulee kehittää yhdessä lasten ja nuorten kanssa, jotta viestit tavoittavat kohderyhmänsä tehokkaasti. Viestintämateriaaleja on tärkeää tuottaa myös vähemmistökielillä sekä lapsille ja nuorille että heidän huoltajilleen.

7 Helleaaltoihin liittyvä valmius ja varautuminen

Suomen UNICEF kiittää siitä, että suunnitelmassa on huomioitu kehittämistarpeet kouluissa ja päiväkodeissa. Suomen UNICEF suosittelee, että perusopetukseen laaditaan valtakunnallinen ohjeistus hellejaksojen aikaisista joustoista koulupäivän ohjelmaan ja sääntöihin (välituntiulkoilu, ulkoliikunta), jotta kaikilla oppilailla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet suojautua kuumuudelta.

Tärkeää on myös tunnistaa, että lapset eivät ole yhtenäinen ryhmä vaan osa lapsista on erityisen haavoittuvia kuumuuden vaikutuksille (esim. pitkäaikaissairaat lapset) ja vaatii erilaisia suojaamistoimenpiteitä kuin ikäryhmä keskimäärin.

Suomen UNICEF pitää hyvänä ideaa julkisista viilentymiskeskuksista ja siitä, että haavoittuvia ryhmiä autettaisiin tarvittaessa siirtymään niihin. On tärkeää, että tieto viilentymiskeskuksista tavoittaa pienten lasten huoltajat sekä itsenäisesti liikkuvat lapset ja nuoret. Tietoa on tärkeää tarjota myös vähemmistökielillä.

Lasten uimataidon lisäämisen tarve on tärkeä havainto. Suunnitelmassa tulisi mainita, että lasten uimaopetuksen järjestäminen on kuntien vastuulla. Uimaopetuksen saavutettavuutta tulee parantaa erityisesti maahanmuuttajataustaisten lasten osalta. Toimenpiteiden kohdentamiseksi on tärkeää selvittää maahanmuuttajataustaisten lasten ja huoltajien kokemia esteitä osallistumiselle.

8 Pidemmän aikavälin toimenpiteet

Kehittämistarpeet-luvussa olisi hyvä mainita eksplisiittisesti siniviherrakenteiden hyödyntäminen päiväkotien ja koulujen pihojen viilentämiseen ja varjostamiseen. Luontoelementtien lisääminen

lasten kasvuympäristöihin tukee helteisiin sopeutumisen lisäksi lasten terveyttä sekä kannustaa monipuoliseen leikkiin ja liikuntaan.

9 Työterveys ja työsuojelu

-

10 Seuranta ja arviointi

On tärkeää varmistaa, että Kehittämistarpeet-luvussa mainitut valtakunnallista sopeutumista kuvaavat seurantaindikaattorit sekä hyvinvointialue- ja kuntatason indikaattorit tuottavat säännöllisesti myös lasten ja nuorten sopeutumista koskevaa dataa.

Varautumisen ja sopeutumisen toimeenpanoa ja vaikuttavuutta koskevissa kysely- ja haastattelututkimuksissa tulee selvittää myös lasten ja nuorten näkemyksiä suoraan heiltä itseltään. Myös pienten lasten näkemysten selvittäminen on tärkeää, jotta saadaan selville esimerkiksi se, miten päiväkotikäiset lapset kokevat hellejaksot ja sen, ovatko päiväkodin suojautumistoimenpiteet riittäviä. Eri järjestöt, mm. Pelastakaa Lapset ja Suomen UNICEF, ovat koonneet ohjeistuksia ja menetelmiä lasten kuulemiseen.

11 Toimenpiteet

-

Liite Toimijoiden ja sidosryhmien roolit ja vastuut hellevarautumisessa

-

Yleisiä huomioita

Suomen UNICEF pitää toimintasuunnitelmaa tärkeänä ja ajankohtaisena. Lasten näkökulman systemaattinen huomioiminen, lasten kuuleminen sekä suunnitelman nopea toimeenpano ovat keskeisiä edellytyksiä sille, että helleaaltojen haittoja lapsille voidaan ehkäistä ja lieventää tehokkaasti ja yhdenvertaisesti.

Suihkonen Minna
Suomen UNICEF ry